

Галина Іванчук, канд.пед.наук, доцент
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини
м. Умань

«СОКРАТИВСЬКА БЕСІДА» ЯК АЛЬТЕРНАТИВА ТРАДИЦІЙНОМУ УРОКУ

У сучасних умовах однією з пріоритетних цілей освіти є формування розумної, рефлексивної людини, спроможної здійснювати самоконтроль і самокорекцію своєї поведінки в ситуаціях, що постійно змінюються, „принципово мінливої, такої, яка постійно конструює свій внутрішній світ та світ соціальної взаємодії, що існує як можливість” людини, здатної критично мислити, аналізувати, усвідомлювати власні дії і дії оточуючих, бути терплячою до іншої точки зору на події, що відбуваються. [1, с.22]

У контексті заявленої проблеми привертає увагу модель М.Ліпмана. Основним методом пізнання у М.Ліпмана постає діалог, залучаючись до якого учні прямують до навчальної мети не прямо, а „зигзагоподібно”. Це дає змогу кожному організувати та реалізувати свою розумову діяльність відповідно до індивідуальних можливостей. При цьому жоден не сприймає своє незнання як приниження риси, а намагається в процесі спілкування з іншими набути необхідних знань, сприймаючи їх як власне досягнення. Запропонована для шкільного навчання програма не є чіткою й жорстко структурованою, але її обов’язковою ознакою є акцентування на різноманітних невирішених і проблематичних аспектах предмета.

Невід’ємною рисою моделі М.Ліпмана постає зміна змісту уроку, перетворення його на „сократівську бесіду”. Це виявляється в тому, що замість формального поділу на „пояснення” вчителя” і „відповіді” учнів, традиційного виставлення оцінок, створюється „спільнота дослідників”. Основною її характеристикою є діалог, який формується колективно з усіх розумних розмірковувань, що висловлюються його учасниками. Долучаючись до роботи у спільноті дослідників, привносячи у дискусії логічні, епістемологічні, естетичні, етичні, соціальні й політичні розмірковування, школярі вчаться

критикувати слабку аргументацію, вибудовувати обґрунтовані судження, брати на себе відповідальність за свій внесок у загальний контекст дискусії, слідувати шляхом пошуку, усвідомлювати свою залежність від інших, поважати їхні погляди, а коли необхідно – спільно долучатися до самокоригування. У процесі діалогу вони оволодівають практичними навичками вироблення гарних суджень[2].

Діалог у спільноті дослідників спрямований на практичні результати – досягнення згоди, одержання визначень, рішень або висновків. Залучаючись до обговорення, діти набувають умінь уважно слухати, інтерпретувати, розуміти слова інших, ілюструвати їх прикладами з власного життя. Такі процеси відбуваються завдяки тому, що самостійне мислення в спільноті потребує оригінального підходу до моральних цінностей, передбачає вміння робити критичний аналіз вихідних посилянь про навколишній світ, культуру, відмовлятися від умовностей, які уявляються деструктивними.

За такого підходу учні й учитель виступають співдослідниками, які колективно розмірковують про ті чи інші проблеми. Його інтенція полягає не в тому, щоб підміняти науку раціональним розміркуванням, а в тому, щоб доповнювати наукове дослідження. Інформація, що вилучається з науки – її теорій, фактів, процедур, – не є предметом дискусії. Натомість, раціональні розміркування спрямовані на розширення знання за допомогою логічного висновку; захист знання з використанням аргументів; координацію знання засобами критичного аналізу [3, с.15]. Перевага надається загальному діалогу в класі, а не традиційно прийнятому діалогу між учителем та учнем, що має на меті розвинути в учнів соціальні імпульси. Поряд із цим, такий досвід забезпечує підготовку учнів до співробітництва в процесі дослідження, до привласнення його результатів. Вони навчаються слухати один одного, визначати власні похідні посилення поряд з посиленнями інших учасників дослідження, оцінювати логічність суджень і, нарешті, разом складати картину всього процесу міркування. У зв'язку з цим посилюється значення вмінь

учителя делегувати всі ці функції учням, залишаючись при цьому співучасником дослідницького процесу.

Література

1. Степенко Г. Стандарти в системі освіти США: позитивне й негативне / Степенко Г., Бургін М., Мілов Ю. // Шлях освіти. – 1996. – № 2. – С.21 – 24.

2. Шарп Енн Маргарет. Навчання демократії / Шарп Енн Маргарет // Рідна школа. – 2001. – № 4. – С. 43–47.

3. Lipman M. Thinking and the School Curriculum // Lipman M, Sharp M., Oscanyan F. Philosophy in the Classroom. Sec/ Ed./ Lipman M. – Philadelphia, 1980. – P.12 –31.